

BIỆN PHÁP SỬ DỤNG TÁC PHẨM VĂN HỌC NHẪM GIÁO DỤC TÌNH YÊU BIỂN, ĐẢO CHO TRẺ MẦM NON

Lã Thị Bắc Lý - Lê Thị Huyền Trang
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Ngày nhận bài: 27/11/2017; ngày sửa chữa: 28/11/2017; ngày duyệt đăng: 08/12/2017.

Abstract: Education of love for sea and islands in particular and patriotism in general is an important task in kindergarten. One of the effective ways to do this task is to use literary works. This article proposes measures for teachers to refer in using literary works in educating the love for sea and islands for children aged five to six at kindergarten.

Keywords: Literature, literary works, education, love for sea and islands, preschooler.

1. Mở đầu

Việc sử dụng tác phẩm văn học (TPVH) hướng tới giáo dục toàn diện nhân cách trẻ là nhiệm vụ quan trọng của các giáo viên (GV) mầm non. Một trong những phương diện giáo dục mà TPVH có thể chạm tới và đạt được một cách sâu sắc đó là giáo dục tình yêu quê hương đất nước. Trong đó, biển, đảo - một phần máu thịt của đất nước, quê hương luôn là mối quan tâm của mọi người trong mọi thời đại. Thực hiện Quyết định số 373/QĐ-TTg ngày 23/3/2010 của Thủ tướng Chính phủ về “*Đề án đẩy mạnh công tác tuyên truyền về quản lý bảo vệ bền vững biển và hải đảo Việt Nam*”, Chương trình Giáo dục mầm non hiện hành đã lưu ý quan tâm vấn đề này. Có nhiều con đường để giáo dục tình yêu biển, đảo cho trẻ mầm non, trong đó, TPVH - loại hình nghệ thuật ngôn từ có nhiều thế mạnh. Tuy nhiên, trên thực tế ở trường mầm non, GV còn nhiều lúng túng trong việc xử lý vấn đề này. Bài viết đề xuất các biện pháp cụ thể sử dụng TPVH để giáo dục tình yêu biển, đảo cho trẻ 5-6 tuổi.

2. Đề xuất biện pháp sử dụng TPVH giáo dục tình yêu biển, đảo cho trẻ mẫu giáo

2.1. Nhóm biện pháp sử dụng TPVH viết về biển, đảo nhằm tăng cường và mở rộng vốn hiểu biết cho trẻ về các giá trị, vẻ đẹp của biển, đảo quê hương

Biện pháp 1: Sử dụng các TPVH viết về biển, đảo lồng ghép tích hợp trong các hoạt động ở trường mầm non.

- Mục đích: Sử dụng TPVH viết về biển, đảo lồng ghép, tích hợp trong các hoạt động ở trường mầm non nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho trẻ được làm quen với TPVH viết về biển, đảo ở mọi lúc, mọi nơi. Qua đó, cung cấp cho trẻ những kiến thức về giá trị, vẻ đẹp của biển, đảo quê hương, bước đầu hình thành cho trẻ những cảm xúc tích cực về biển, đảo.

- Cách tiến hành:

+ Sử dụng TPVH viết về biển, đảo trong các hoạt động học có chủ đích: *Trong hoạt động học chuyên biệt Làm quen với TPVH: Các tác phẩm viết về biển, đảo được sử dụng trong hoạt động chuyên biệt Làm quen với TPVH giống như sử dụng các tác phẩm về các chủ đề khác mà GV lựa chọn trong toàn bộ năm học. Qua đó, trẻ được tiếp xúc, cảm thụ và trải nghiệm tác phẩm một cách trực tiếp để hiểu tác phẩm một cách sâu sắc hơn. Cô tiến hành hoạt động theo các bước của một hoạt động làm quen TPVH với các loại tiết khác nhau: Kể truyện, đọc thơ cho trẻ nghe, dạy trẻ đọc thuộc thơ diễn cảm, đóng kịch...*

Trong các hoạt động học khác như Tạo hình, Làm quen với môi trường xung quanh, Giáo dục âm nhạc, Làm quen với biểu tượng toán, Làm quen với chữ viết ..., các TPVH viết về biển, đảo được sử dụng để gây hứng thú, củng cố và mở rộng kiến thức về biển, đảo cho trẻ.

+ Sử dụng TPVH viết về biển, đảo lồng ghép trong các hoạt động khác như Hoạt động vui chơi, Hoạt động tham quan, dã ngoại, Hoạt động đón, trả trẻ ... bằng cách tổ chức các trò chơi học tập, các trò chơi nhằm phát triển tư duy cho trẻ một cách nhẹ nhàng phù hợp với quan điểm học mà chơi, chơi mà học của trẻ mẫu giáo nhằm giúp trẻ củng cố và khắc sâu những kiến thức đã học; về biển, đảo; đồng thời, trẻ cũng được làm quen với TPVH mọi lúc, mọi nơi để phát triển thẩm mỹ, tình cảm xã hội, trí tuệ, ngôn ngữ...

- Điều kiện sử dụng: + GV cần linh hoạt trong việc lựa chọn và sử dụng các TPVH sao cho phù hợp với nội dung của từng hoạt động; + Trong quá trình tổ chức lồng ghép, tích hợp các TPVH cần kết hợp giảng giải và minh họa các TPVH sao cho phù hợp với tư duy của trẻ. + Xây dựng môi trường hoạt động và vui chơi lành mạnh, xây dựng luật chơi và phổ biến cách chơi một cách đơn giản cho trẻ hiểu. + Tạo không khí tự nhiên, vui vẻ, thoải mái; tạo mối quan hệ gần gũi giữa cô và trẻ.

Biện pháp 2: Kết hợp hoạt động làm quen TPVH viết về biển, đảo cùng với các video, clip, tranh ảnh giới thiệu về biển, đảo và chủ quyền lãnh thổ đất nước.

- *Mục đích:* Cung cấp cho trẻ những kiến thức lịch sử, địa lí, những hiểu biết về biển, đảo, là bước đầu giúp trẻ nhận biết được vị trí, tài nguyên và môi trường biển, đảo Việt Nam một cách gần gũi nhất. Qua đó, khơi gợi ở trẻ những xúc cảm tích cực, tình yêu và thái độ đúng đắn trong việc giữ gìn, bảo vệ biển, đảo quê hương.

- *Cách tiến hành:* + Lựa chọn các TPVH có nội dung phù hợp với hoạt động. + Xây dựng chương trình, nội dung, lên kế hoạch chi tiết cho hoạt động. + Cho trẻ xem video giới thiệu về những miền biển, hải đảo, các quần đảo, vị trí, tài nguyên môi trường biển, đảo Việt Nam. + Tổ chức cho trẻ giao lưu, đàm thoại với nhau về những kiến thức mà trẻ tiếp thu được qua những đoạn video trẻ vừa xem.

- *Điều kiện sử dụng:* + Chuẩn bị máy chiếu (tivi), máy tính và các trang thiết bị cần thiết cho việc xem video giới thiệu về biển, đảo; + Ở những vùng khó khăn không có máy chiếu, GV có thể dùng tranh ảnh về nội dung giáo dục biển, đảo cho trẻ quan sát; + Xây dựng môi trường hoạt động phù hợp với nội dung; + Trao đổi trước với trẻ về hoạt động, đồng thời có thể sử dụng các TPVH mà trẻ đã biết, giúp trẻ nhớ lại những kiến thức về biển, đảo trước khi xem video giới thiệu về biển, đảo.

Biện pháp 3: Sử dụng bản đồ Việt Nam, đánh dấu những nơi có biển, đảo làm trực quan trong hoạt động học Làm quen TPVH.

- *Mục đích:* Bước đầu cung cấp cho trẻ những kiến thức lịch sử, địa lí, những hiểu biết về biển, đảo, giúp trẻ nhận biết được vị trí, chủ quyền lãnh hải của Tổ quốc. Cung cấp và mở rộng vốn hiểu biết cho trẻ về hình dáng đất nước cũng như khẳng định chủ quyền của đất nước một cách thiết thực nhất.

- *Cách tiến hành:* + Sử dụng bản đồ để kích thích hứng thú cho trẻ bằng cách tích hợp vào phần đầu của hoạt động học; + Sử dụng bản đồ với mục đích mở rộng kiến thức về những nơi có biển, có đảo cho trẻ, giúp trẻ nhận thức rõ hơn và có thêm kiến thức về lịch sử, địa lí.

Ví dụ: Những nơi có biển như: Nam Định, Đà Nẵng, Cà Mau... Cô giáo vừa nói vừa chỉ cho trẻ xem trực tiếp trên bản đồ. Hoặc chỉ cho trẻ xem nơi mà cô và trẻ đang sống... Cho trẻ kể tên những biển, đảo mà trẻ biết? Sau đó, cô cùng trẻ quan sát trên bản đồ xem vị trí của những biển, đảo đó ở đâu.

- *Điều kiện sử dụng:* + GV chuẩn bị chu đáo về cơ sở vật chất, chuẩn bị mẫu bản đồ chuẩn, rõ nét giúp trẻ dễ dàng quan sát; + GV biết cách xem bản đồ: chú thích, các

kí hiệu viết tắt...; + Sử dụng bản đồ trong hoạt động một cách phù hợp, linh hoạt nhằm tạo hứng thú cũng như cung cấp kiến thức mới cho trẻ.

2.2. Nhóm biện pháp sử dụng TPVH viết về biển, đảo kích thích trí tưởng tượng và hình thành xúc cảm, tình cảm tích cực ở trẻ

Biện pháp 4: Xây dựng góc văn học nghệ thuật với chủ đề “Bé với biển, đảo quê hương” nhằm kích thích trí tưởng tượng và xúc cảm tình cảm ở trẻ.

- *Mục đích:* Giúp trẻ được tiếp xúc với những hình ảnh về các vùng biển, hải đảo quê hương, hình ảnh các chú bộ đội hải quân... mọi lúc, mọi nơi. Tạo cho trẻ cảm giác gần gũi, thân thuộc và khắc sâu trong trí nhớ những hình ảnh đó. Đồng thời mở rộng vốn hiểu biết của trẻ về biển, đảo.

- *Cách tiến hành:* + GV kết hợp với ban giám hiệu nhà trường xây dựng góc văn học nghệ thuật chung của nhà trường với tên gọi "Bé với biển, đảo quê hương", bố trí không gian riêng của mỗi lớp học để cô và trẻ thỏa sức sáng tạo. Sử dụng những hình ảnh trong các TPVH để trang trí góc văn học nghệ thuật theo đúng chủ đề; + Phát động trẻ cùng với cô giáo sưu tầm tranh ảnh về biển, đảo để sử dụng trong các hoạt động hoặc để trang trí cho góc văn học nghệ thuật thêm sinh động; + Xây dựng các mô hình biển, đảo giúp trẻ dễ tưởng tượng và cảm thụ các TPVH viết về biển, đảo một cách dễ dàng.

- *Điều kiện sử dụng:* + GV lựa chọn những tác phẩm phù hợp. Lên kế hoạch và chuẩn bị cơ sở vật chất để trang trí góc hoạt động sao cho sinh động và phù hợp với chủ đề biển, đảo; + Sử dụng hợp lí và khoa học các khoảng không gian trong và ngoài lớp học và không gian chung của nhà trường sao cho phù hợp để xây dựng môi trường biển, đảo; + Biết cách sử dụng các hình ảnh sinh động để mở rộng vốn hiểu biết cho trẻ.

Biện pháp 5: GV sử dụng lời nói truyền cảm giúp trẻ cảm nhận sâu sắc về giá trị của tác phẩm.

- *Mục đích:* Thông qua những từ ngữ có sắc thái biểu cảm giúp trẻ cảm nhận sâu sắc hơn về giá trị nội dung và nghệ thuật của TPVH, kích thích xúc cảm, tình cảm, trí tưởng tượng phong phú của trẻ. Từ đó hình thành ở trẻ tình cảm yêu quý, trân trọng và biết giữ gìn vẻ đẹp của biển, đảo quê hương.

- *Cách tiến hành:* + GV đọc, kể diễn cảm các TPVH cho trẻ nghe; + Sử dụng lời nói truyền cảm giảng giải cho trẻ hiểu về tác phẩm, giúp trẻ cảm nhận rõ hơn những giá trị nội dung và nghệ thuật của các tác phẩm đó; + Cho trẻ nói lên những suy nghĩ và cảm nhận của bản thân về tác phẩm và tình cảm của trẻ đối với biển, đảo được giới thiệu trong TPVH.

- *Điều kiện vận dụng:* + GV lựa chọn các TPVH phù hợp với sự tiếp nhận của trẻ và phù hợp với chủ đề. Đọc

và tìm hiểu kĩ tác phẩm, lên kế hoạch và chuẩn bị những câu hỏi trước khi cùng trẻ tìm hiểu và cảm thụ tác phẩm; + Kết hợp với tranh ảnh, phương tiện trực quan, sử dụng trò chơi để tạo cho trẻ cảm giác thoải mái, vui vẻ, kích thích xúc cảm ở trẻ.

2.3. Nhóm biện pháp sử dụng TPVH viết về biển, đảo nhằm củng cố vốn hiểu biết và khắc sâu những giá trị quý báu về biển, đảo cho trẻ

Biện pháp 6: Tổ chức cho trẻ đi tham quan cột cờ chủ quyền Trường Sa và cho trẻ tham gia các hoạt động xã hội thu nhỏ tại trường mầm non

- *Mục đích:* Trẻ được tiếp xúc, được quan sát thực tế, được học hỏi và mở rộng tầm mắt, được thỏa mãn trí tưởng tượng của mình sau khi học các TPVH. Từ đó khắc sâu thêm những giá trị, những tri thức về chủ quyền lãnh thổ đất nước, thêm yêu mến, tự hào và có thái độ giữ gìn và bảo vệ chủ quyền đất nước ngay từ những việc làm nhỏ nhất.

- *Cách tiến hành:* + Ban Giám hiệu, GV chủ động liên hệ trước với cơ sở cũng như lên kế hoạch, chuẩn bị mọi phương tiện, cơ sở vật chất tốt nhất để cho trẻ đi tham quan. Dự kiến trước những nội dung, các hoạt động sẽ tổ chức cho trẻ ở nơi đến tham quan; + Chuẩn bị tinh thần tốt nhất cho trẻ, tạo hứng thú cho trẻ tham gia hoạt động bằng cách có thể giới thiệu với trẻ những hình ảnh về địa điểm sẽ đến tham quan; + Tổ chức trao đổi, trò chuyện, giới thiệu, giải thích, kích thích sự chú ý của trẻ tới hoạt động. GV đặt những câu hỏi kích thích trẻ suy nghĩ, giúp trẻ nhớ lại những điều đã được làm quen trong các TPVH; + Kết hợp tổ chức một số hoạt động trải nghiệm khác cho trẻ như: Kể chuyện diễn cảm, hát, biểu diễn văn nghệ, tổ chức các trò chơi, các hoạt động khác như dọn vệ sinh, cùng các cô giáo trồng cây lưu niệm....

- *Điều kiện sử dụng:* + Đảm bảo sự an toàn cho trẻ; + Địa danh mà trẻ đến tham quan phải giữ được những nét văn hóa truyền thống vốn có; + GV có thể kết hợp với phụ huynh, các ban ngành xã hội để huy động kinh phí và cùng tham gia hoạt động

Biện pháp 7: Sử dụng TPVH viết về biển, đảo để tổ chức các hội thi đọc thơ, kể chuyện, đóng kịch, làm mô hình, đồ dùng đồ chơi về chủ đề biển, đảo

- *Mục đích:* Trẻ được củng cố, trải nghiệm những hiểu biết về biển, đảo thông qua các hoạt động nghệ thuật, hình thành ở trẻ những tình cảm tích cực đối với biển, đảo quê hương.

- *Cách tiến hành:* + Cho trẻ làm quen với các TPVH viết về biển, đảo, sau đó tổ chức một số hội thi như: Bé đọc thơ, kể chuyện về biển, đảo... dưới nhiều hình thức khác nhau. Quy mô có thể trong một lớp, giữa các nhóm lớp, các độ tuổi hoặc giữa các lớp trong khối, trong

trường; + Tổ chức cho trẻ đóng kịch theo TPVH viết về biển, đảo.

- *Điều kiện sử dụng:* + Trẻ có những hiểu biết nhất định về tài nguyên môi trường biển, đảo, những người lính hải quân và những giá trị về chủ quyền lãnh thổ đất nước; + GV cần có sự đầu tư về thời gian, cơ sở vật chất và kinh phí, linh hoạt, sáng tạo trong việc thiết kế các hoạt động cho trẻ; + Huy động xã hội hóa trong giáo dục, phối hợp với phụ huynh học sinh, nhà trường, các ban ngành xã hội, đoàn thể trong việc tổ chức các hoạt động.

3. Kết luận

Giáo dục tình yêu biển, đảo nói riêng và giáo dục tình yêu quê hương, đất nước nói chung là nhiệm vụ quan trọng của ngành giáo dục mầm non. Một trong những phương tiện giáo dục trẻ đạt hiệu quả cao là sử dụng TPVH. Bài viết đã đề xuất 3 nhóm với 7 biện pháp cụ thể sử dụng TPVH giáo dục tình yêu biển, đảo cho trẻ 5-6 tuổi ở trường mầm non. Các biện pháp đề xuất đều được dựa trên những nguyên tắc cơ bản của quá trình dạy học cho trẻ mẫu giáo, phù hợp với đặc điểm nhận thức và tâm lí của trẻ 5-6 tuổi. Từ những biện pháp này, tùy theo điều kiện của địa phương mà GV có thể vận dụng một cách linh hoạt.

Các biện pháp mà chúng tôi đề xuất có mối quan hệ qua lại, tương hỗ, phụ thuộc lẫn nhau. Biện pháp này là cơ sở, là điều kiện, là công cụ thực hiện và đánh giá cho biện pháp kia và ngược lại.

Các biện pháp phải được phối hợp linh hoạt, sáng tạo thì mới phát huy được thế mạnh riêng của từng biện pháp cụ thể.

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Thị Hòa (2008). *Giáo trình Giáo dục học mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [2] Lê Thị Bắc Lý (2010). *Văn học thiếu nhi với giáo dục trẻ em lứa tuổi mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [3] Nhiều tác giả (Lê Thị Bắc Lý chủ biên, 2015). *Văn học thiếu nhi trong nhà trường*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [4] Nhiều tác giả (Nguyễn Ánh Tuyết chủ biên, 1994). *Tâm lí học trẻ em trước tuổi đi học*. NXB Đại học Sư phạm.
- [5] Hoàng Thị Phương (2014). *Giáo trình Lí luận và phương pháp hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh*. NXB Đại học Sư phạm.
- [6] Thủ tướng Chính phủ (2010). Quyết định số 373/QĐ-TTg ngày 23/3/2010 “*Đề án đẩy mạnh công tác tuyên truyền về quản lí bảo vệ bền vững Biển và Hải đảo Việt Nam*”.
- [7] Bộ GD-ĐT (2015). *Chương trình giáo dục mầm non*. NXB Giáo dục Việt Nam.